

Papinstvo i Moskva

MADA je cijelom svijetu dobro poznato, da boljševički bezbožni pokret intenzivno radi na istrebljivanju vjere u Boga i da baš zato više nego pravoslavnu rusku crkvu napada rimskoga papu, ipak se u literaturi o bezbožnom pokretu razmjerno veoma malo čita o držanju Sv. Stolice prema sovjetskim bezbožnicima ili općenito prema Moskvi. Možda je tomu razlog, što se smatra, da se papa već po samoj prirodi svojega poslanja mora načelno protiviti boljševizmu, a još više njegovu otvorenom bezboštvu. Svakako je to u jednu ruku istina, ali bi bilo nepravedno, ako bi tko htio ovako formulirati stav sv. Oca prema konkretnom boljševizmu! Jer živa stvarnost uvijek je nešto kompliciranija nego suha načela.

Vatikan i Moskva! Doista, ko bi mogao izmjeriti i ocijeniti svu važnost borbe između ova dva moćna stožera? Tu se ne radi o čisto ljudskim djelima, nego su na poslu sinovi tmine: opetovanje Luciferove tragedije. Pri tom se može sigurno reći, da Vatikan ne stoji u jednostavnoj defenzivi. Jer on radi i pozitivno, ali ne silom i oružjem ili klevetama niti varanjem i zavađanjem. On računa sa silama obećanim mu od samoga Krista,

U držanju papinstva prema Moskvi moramo razlikovati tri stvari: boljševičku ideologiju, boljševičko gospodarstvo i boljševičku kulturu, te napokon same boljševike.

U pogledu boljševičke ideologije jasno je, da ne može biti govora o odobravanju sovjetskih načela. Jer to je čisti materijalizam, koji kulminira u bezuvjetnom bezvjerstvu. Boljševizam proglašuje naturalizam i ateizam najvišim mjerilom čovječanstva i svih kulturnih tekovina. Dakle čisto i nedvoumno nijekanje svega kršćanstva. Tu se Vatikan i Moskva susreću kao pozitivni i negativni predznak. Samo jedan će pobijediti. Kompromisa nema, A mi znamo, da je uz papinstvo Onaj, koji je mogao reći: Ja sam pobijedio svijet!

Što se tiče boljševičkoga gospodarstva ili uopće praktičnog života u današnjoj sovjetskoj Rusiji, to moramo opet razlikovati. Sigurno ima i na ovom području mnogo toga, što se nikako ne može složiti s kršćanskim načelima. To su svi elementi dosljednog komunizma. Okrutna nasilja, ugnjetavanje ljudske slobode, primoravanje na komunističku propagandu i mnoga slična nepoštena sredstva, sve to najodlučnije zabacuje kršćansko papinstvo, a s njim i svaki čovjek, koji još ljudski misli i osjeća. No priznat će se, da u Rusiji ima životne volje i energije, — iako su skroz na «skroz u krivoj kolotečini —, da se svom silom radi, i da se barem u nekim pravcima postizavaju veliki uspjesi. Ako se pusti 9 vida sva nepravda u primjenjivanju nasilnih sredstava, rado

ćemo priznati, da će ostati iskra dobrog. Ali život nije apstrakcija! Zato i ovo dobro iščezava u konkretnom kompleksu boljševičke stvarnosti'. Što znači monumentalni Dnjeprostroj s obzirom na trajne ljudske vrijednosti? Stvoriti velika poduzeća bez obzira na faktičke životne zahtjeve naroda i upravljati željeznom diktaturom može svaki okrutan čovjek. U današnje vrijeme je to samo u Rusiji moguće barem u tako velikom opsegu, jer druge države nemaju više one prirodne preduvjete. Nekoć se u Americi svaki mogao obogatiti, i moglo se iz dana u dan čuti novih rekorda, dok se naime moglo crpsti prirodno blago svake ruke; danas je sve to prestalo, ta u Americi ima već puno nezaposlenih: kriza. Rusija naprotiv nije još nikad bila dobro iskorišćena. Ona raspolaze prirodnim blagom, koje si mi i predstaviti ne možemo. Sjetimo se samo onih golemih dimenzija, prirodne različnosti i plodnosti, Pređašnja žitnica Evrope, goleme šume, Ural i Kavkaz, Azija sa Sibirijom itd. Jasno je, da u ovom poglavlju ima mnogo toga, što se načelno ne kosi sa kršćanstvom. Stoga bi bilo krivo, ako bi ko Sv. Stolicu jednostavno smatrao protivnicom čitavog sovjetskoga gospodarstva.

Najzad što se tiče samih boljševika, to je stav papinstva sasvim drukčiji. Papa ne osuđuje i ne zabacuje nikoga. On vrši i ovdje samo svoju natpastirsku službu prema uputama sv. Pavla: »insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia«. {2. Tim. 4, 2} Kao otac svih ljudi brine se za sve, a ne samo za svoje podanike. On apelira na sve i ujedno svima upravo samaritanski služi.¹

Akcija Benedikta XV« za Rusija.

Već se Benedikt XV., kad je bio doznao za jadno stanje boljševičke Rusije, gdje su ljudi na hiljade i hiljade umirali od gladi i bolesti, pobrinuo u svojoj očinskoj brizi, da se spremi velika karitativna organizirana pomoć za narode boljševičke Rusije.

¹ Najvažniji dokumenti o držanju Sv. Stolice prema ugnjetavanom niškom narodu jesu ovi; »Le notizie«, pismo kardinalu P. Gasparri-ju od 5. kalovoza 1921. (Acta Apostolicae Sedis XIII, 1921, str. 428-29). — »II vivissimo desiderio«, pismo kardinalu P. Gasparri-ju od 29. travnja 1922. (Acta Apostolicae Sedis XIV, 1922, str. 265-67), — »Annus fere iam«, apostolsko pismo od 10. srpnja 1922. (Acta Apostolicae Sedis XIV, 1922, str. 417-19). — »Gratum nobis«, govor u konzistoriju od 23. svibnja 1923. (Acta Apostolicae Sedis XV 1923, str. 250 i dalje). — »Ex quo proximum«, govor u konzistoriju od 20. prosinca 1923. (Acta Apostolicae Sedis XV, 1923, str. 606 i dalje) — »Aniplissimum consessum«, govor u konzistoriju od 24. ožujka 1924. (Acta Apostolicae Sedis XVI, 1924, str. 122 i dalje). — »Nostis qua praecipue«, govor u konzistoriju od 18. prosinca 1924. (Acta Apostolicae Sedis XVI, 1924, str. 494 i dalje). — • »Quam curani«, constitutio apostolica de Seminario Russioo »d

PAPINSTVO I MOSKVA

Evo njegova lista, što ga je upravio kardinalu Gasparri-ju u toj stvari:

»Kako dobro znate, gospodine kardinale, neobično su teške vijesti, što lam ovih dana stižu o prilikama ruskoga naroda. Koliko je moguće prosuditi iz lakonske zbitosti prvih izvještaja, stojimo sučelice s jednom od najstrašnijih katastrofa u povijesti. Nepregledno mnoštvo ljudskih glava, pogođenih od gladi, košenih pošalinom i kolerom, očajno se talasa osušenom zemljom i baca se na napućeni ja središta, u kojima se nada hljebu, a odanle ih gone silom i oružjem, Tamo od Volge mnogi milijuni ljudi traže pomoć čovječnosti pred najstrašnijom smrću.

Taj bolni vapaj, gospodine kardinale, duboko nas je ranio. Ta radi se o narodu već preteško iskušanu ratnim bičem; o narodu, na kojem se sja Kristov karakter, i koji je vazda živo želio pripadati velikoj kršćanskoj porodici, iako ga rastavlja s Nama ograda, što je podigoše dugi vjekovi, ipak je Našem očinskom srcu to bliži, što ga je snašla veća nesreća.

Gospodine kardinale, osjećamo se dužnima, učiniti sve u svojoj siromaštini, da pritečemo u pomoć dalekoj djeci. Ali veličina propasti je tolika, da se moraju svi narodi složiti na pomoć, i nema toga nastojanja, ma kako ono veliko bilo, da bi ga išlo u štetu kraj tako neizmjerne nesreće. Stoga Vas pozivljemo, gospodine kardinale, da upotrijebite sredstva, koja možete, te uvjerite vlade pojedinih naroda, kako je potrebna brza i uspješna zajednička akcija.

Naš se poziv obraća prije svega kršćanskim narodima, koji znaju za neizmjernu ljubav božanskoga Otkupitelja, koji je krv dao, eda nas sve pobrati; a onda se obraća svim civilizovanim narodima, jer svaki čovjek, vrijedan tako se zvati, mora se osjećati dužnim priteći u pomoć, kad drugi umire.

Apostolska je Stolica ovih nesrećnih godina, što ih provodimo, nejednom digla svoj glas među narodima, držeći na pameti uzvišeno i slatko poslanje, što joj ga dao Bog. Ako se Naša riječ danas opet diže, da moli ljubav, a još se nije ni posve izgubila jeka Naših zadnjih poticaja i Naših molba, to je samo stoga, što su nove nevolje jednake, a možda i veće od prošlih nesreća.

Međutim neka svi sinovi Crkve Kristove širom svijeta, bogati i siromašni, sa svojim prilogom za braću, što skapavaju od gladi, dignu k Bogu glas pouzdane molitve, da se udostoji svojom neizmjernom Providnosti priteći nam u pomoć i pospješiti kraj tako strašnoga biča.

15. kolovoza 1929. (Acta Apostolicae Sedis XXI, 1929, str. 577-81). — »Quinquagesimo ante anno«, enciklika od 23. prosinca 1929. (Acta Apostolicae Sedis XXI, 1929, str. 711-12). — »Rappresentanti in terra«, enciklika od 31. prosinca 1929. (Acta Apostolicae Sedis XXI, 1929, str. 749 i dalje). — »Ci commuovtno«, pismo kardinalu Pompilju (de divinis juribus in ditione russica dire laesis reparandis) od 2. veljače 1930. (Acta Apostolicae Sedis XXII, 1930, str. 89-93). — »Indictam ante«, govor u konzistoriju od 30. lipnja 1930. (Acta Apostolicae Sedis XXII, 1930, str. 300 i dalje). — Por. također Acta Apostolicae Sedis XXII, 1930, str. 366. — »Benedetto il Natale«, govor kardinalima i prelatima rimske kurije na badnjak 1930. (Acta Apostolicae Sedis XXII, 1930, str. 532),

S tom željom, gospodine kardinale, podjeljujem Vama drage volje apostolski blagoslov.

Vatikan, 5. kolovoza 1921.

BENEDICTUS PP. XV.

Doista, sv. Otac je s pravom mogao reći: stojimo sučelice s jednom od najstrašnijih katastrofa u povijesti; tamo od Volge čujemo vapaj umirućih, koji mole našu pomoć. I odmah je kao Otac svih ljudi, otkupljenih krvlju Spasiteljevom pozvao cijeli svijet, da pomogne jadnoj Rusiji. Sada, kad se radilo o ljubavi prema bližnjemu, sv. se Otac nije više obazirao ma političke ili vjerske nazore: htio je pomoći svima.

I naskoro je Benedikt XV. poslao prvi milijun lira u Žetievu i došao u pomoć svim organizacijama, koje su bile određene za pomaganje ruskoga naroda. Pa i poslije ovoga materijalnog dokaza svoje djelotvorne ljubavi upravio je predsjedniku Lige Naroda depešu, kojom poziva sve narode na djelo karitativne pomoći.

Još 1921. poslao je Benedikt XV. cijeli vlak u Rusiju sa životnim namirnicama, koje su bile razdijeljene među gladne bez ikakvog obzira na njihovu vjeru. Odgovor boljševičke vlade na ovaj dokaz ljubavi bio je već onda karakterističan: nije dugo trajalo, i uapsili su katoličkog nadbiskupa Ivana Cieplaka, pod čijim je vodstvom katolička karitativna akcija radila u Rusiji, i osudili ga na smrt iz čisto vjerskih razloga.³

Međutim papa je nastavio svoje djelo milosrđa, iako mu je boljševička vlada od svega početka pravila najneočekivanije poteškoće. Ali je Benedikt XV., »papa mira«, već 23. siječnja 1922. umro i tako nije morao doživjeti kasnijih krvavih progonstava ruskih kršćana.

Pije XI. i Rusija.

Njegov nasljednik Pije XI. poznao je dobro prilike u Rusiji. Jer 1918. bio je imenovan apostolskim vizitatorom svih pokrajina predratne Rusije. Ali boljševici nisu mu dopustili ulaz u Sovjetsku Uniju. Htio je svakako da posjeti barem Lenjingrad i Moskvu pa se stoga obratio direktno sovjetskoj vladi. Odgovora nije dobio i tako je samo posredno mogao da izvrši svoju misiju. Ipak mu je jedno uspjelo da dođe u direktan dodir s boljševicima. U travnju naime 1919. uapsili su sovjeti mohilevskoga katoličkog nadbiskupa Eduarda von der Ropp-a i osudili ga u Moskvi na smrt. Msgr. je Ratti, sadašnji Pije XI., nakon mnogih pokušaja na ruskoj

* »Le notizie«, pismo kardinalu P. Gasparriju od 5. kolovoza 1921. (Acta apostolicae Sedis, XIII, 1921, str. 428-29).

³ Više pojedinosti o ondašnjim prilikama mogu se naći u »Orientaiia cristiana« IV, 1925: Michele D' Herbigny S. J., L' aiuto pontificio ai bambini affamati della Russia, ili u francuskom prijevodu isto tamo: L' aide pontificale aux enfants affamés de Russie.

PAPINSTVO I MOSKVA

granici dobio veze s jednim zastupnikom sovjetske vlade i preko njega tražio oslobođenje nadbiskupa. Stvar je uspjela.

Iz tih okolnosti je lako razumljivo, da je Pije XI. odmah nakon svoga izbora za papu mislio na jednu Rusiju. Krvavi su progoni već bili otpočeli, a narod još uvijek gladovao. Zato je tražio točne informacije i dao nove upute za daljni rad. Papinska komisija imala je neprestano da se bori s najvećim poteškoćama. Sovjetska je vlada išla za tim, da se ova komisija pretvori u diplomatsko poslanstvo, dosljedno da Sv. Stolica prizna boljševički režim zakonitim auktoritetom na teritoriju pređašnje Rusije, Papa je naprotiv sve to unaprijed isključio. On je htio, da se jedino radi o djelu kršćanske ljubavi prema bližnjem. Stoga je ponovno pozivao sve narode na djelo i sam je dao iz svoje privatne blagajne još dva i po milijuna lira. Prije svega je pak obećao svoju molitvu za umiruće mnoštvo Rusa, koji su mu uvijek bili dragi.⁴

Stvar je dobro napredovala. No ujedno su se sve većma širile klevete protiv Sv. Stolice. Ipak je sv. Otac dobio puno zahvala od pravoslavnih svećenika, roditelja i djece,⁵ Samo komunistički boljševizam nije pokazao nikakve zahvalnosti. Štoviše: zabranio je katoličkim svećenicima papinske komisije svaki apostolat, tako da nisu smjeli javno vršiti svoje svećeničke službe. Naskoro je slijedila poznata parnica protiv 15 katoličkih prelata i svećenika. Parnica, koja se odigrala u samoj Moskvi, svršila se smrtnom osudom nadbiskupa Cieplaka (kako smo već ore spomenuli) i prelata Budkiewiczza, dok su ostali svećenici ili osuđeni na višegodišnju kaznionu ili zatvor."

Kako je sv. Otac o svemu tom mislio, vidi se iz njegove izjave u tajnom konzistoriju od 23. svibnja 1923.: »Sve, što se dogodilo, ne će zaustaviti dobrotvornoga djela, koje smo pred toliko mjeseci počeli i nastavili. Nastavit ćemo ga sve dotle, dokle to smatramo potrebnim, i dok nam se za to daje mogućnost.«⁷ A ova mogućnost prestala je potpuno u drugoj polovici 1924. Bijede i gladi bilo je doduše preko cijele zime 1924.—25., ali papi nije više bilo moguće da pomogne umirućim masama. Ipak Pije XI. nije zaboravio ruskoga naroda. U konzistoriju od 18. prosinca

⁴ »Sed ante omnia humili prece ac supplicii instabimus, ut paena iniinitae Rassorum raultitudini, inedia ciaorientium, quos quidam tanto cariores haleratts quan'o calamitiosiores cernimus, divinam benignitatem ctmciliemus.« (Acta Apostolicae Sedis XIV, 1922, str. 419).

⁵ Vidi M. D' Herbigny, S. J., navedeno djelo Por. »Život« 1931., str. 297. - 8.

⁶ Točne pojedinosti o cijeloj parnici te o atmosferi onih dana daje Francis Mc Cullagh, The bolshevik persecution of Christianity, London 1924, Djelo je također izašlo nešto kasnije u njemačkom prijevodu: Die Verfolgung des Christentums durch die Bolschewiken, Paderborn.

⁷ Acta Apostolicae Sedis XV, 1923, str. 250.

1924. govorio je opet o žalosnim prilikama u Rusiji. Među ostalim je rekao, da je odlučio da nastavi svoju karitativnu akciju u korist ruskog naroda bilo u samoj Rusiji bilo u drugim državama.⁸

Karakterističan je osobito jedan događaj u predašnjim godinama, koji je sasvim jasno pokazao, kako boljševička vlada hoće sustavno da se bori protiv vjere i Crkve. Još u svibnju 1922., kad je bijeda bila osobito velika, boljševici su počeli plijeniti svetišta. Odnijeli su sve skupocjenije predmete, »da ih pretvore u novac«. Sv. Stolica predložila je sovjetskoj vladi, da bi prodala Vatikanu rekvirirane kaleže i druge predmete svetoga obreda iz katoličkih crkava u Petrogradu.

Evo odnosnoga teksta iz pisma Državnog Sekretarijata Njegovе Svetosti od 14. svibnja 1922. ruskom delegatu čičerinu:

»... U vezi s ovim imam čast izvijestiti Vas, da prema jednom brzojavu od Msgr.-a Cieplaka sv. Ocu državne vlasti petrogradske zahtijevaju, da im se predaju sveti i dragocjeni predmeti obreda, da bi se novac, koji se steče od njihove prodaje, upotrijebio za ublaživanje gladi.

Što se toga tiče, hitno izvješćujem Vašu Preuzvišenost, da je sv. Otac spreman da kupi ove svete predmete i da ih deponira kod nadbiskupa Cieplaka. Ugovorena cijena bit će isplaćena neposredno Vašoj Ekscelenciji ili kome drugome, koga vlada bude imenovala.

Molim Vašu Preuzvišenost, da mi izvoli što skorije o ovoj stvari odgovoriti i da izvoli poslati potrebne upute u Petrograd . . . «⁹

Sama sovjetska vlada na ovaj prijedlog nije reagirala nego je nastavila da plijeni crkve. Svakako se već u tom postupanju moglo vidjeti, da joj nije bilo samo do toga, da dođe no novca, »ego da je ujedno htjela da vodi boj protiv Crkve.

Konkretne prilike bile su najbolji dokaz, da je boljševizam sasvim ozbiljno shvatio Lenjinovu izjavu, naime da je vjera »duhovna rakija«, i da je sa svom odlučnošću želio da poruši monumentalnu zgradu ruske religije,¹⁰

* Acta Apostolicae Sedis XVI, 1924, str. 494. Vidi također Friedrich Ritter von Lama, Papst Pius XI. Sein Leben und Wirken. A-Ugshmg 19:ii, str. 147.

" Francis Mc Cullagh, navedeno djelo, str. 368-69. Na početku spomenutog lista zauzela se Sv. Stolica za oslobođenje patrijarhe Tihona i drugih prelata pravoslavne crkve,

¹⁰ Vrijedno je u tom pogledu pročitati ove spise; Michel D' Herbigny S. J., La tyrannie soviétique et le malheure Russe, Paris 1923. Vidi str. 193: službeni cirkular, kojim se zabranjuje vjeronauk u školi i u crkvi. — Michel D' Herbigny S. J., L' aspect religieux de Moscou en octobre 1925. {Orientalia christiana, V, 1926) ili u njemačkom prijevodu pod naslovom »Das Kreuz unter dem Sowjetstern«, Illertissen (Bayern) 1927, — Orientalia christiana, V, 1925: »La législation soviétique contre la religion«. Traduction des documents officiels du commissariat du peuple à la justice. — M. D' Herbigny S. J., Seelsorgerfahrten in Sowjet-Russland, Illertissen (Bayern) 1929.

PAPINSTVO I MOSKVA

Godine su minule, a prilike su krenule sve na gore.

Samo neka trenutna neodlučnost, koja je imala svoje prave razloge u raznim gospodarskim potrebama, hranila je u nekim manje upućenim krugovima nadu, da će u skoro vrijeme iznova doći do nekog barem donekle podnošljivog vjerskoga trpljenja. Spominjem ovdje samo u kratkim crtama ono kratko vrijeme poslije smrti Lenjinove, kad su Staljin i Trocki — dva najveća suparnika u povijesti boljševizma — zbog svojih suprotnih nazora o daljnoj gospodarskoj politici nešto zaustavili tok i razvitak: događaja.¹¹ No čim je bezobzirni Staljin pobijedio, pala je odmah kocka i u vjerskom pogledu. Gospodarska »pjatiljetka« našla je svoju dopunu u posebnom nacrtu, koji je predviđao postepeno zatvaranje crkava i rušenje čuvenijih svetišta. Ovim je sustavna borba proti vjeri i crkvi tako reći dobila zakonsku snagu. Slijedili su najerniji dani u povijesti ruskoga naroda. Bezbožnici su plijenili i rušili po točno određenom rasporedu.¹² Svećenici ili »službenici kulta« morali su redom u Sibiriju, ukoliko naime nisu bili bez pravne presude ubijani po samim zatvorima. Vjernici su također bili izloženi istoj sudbini. Crkva se praktički morala vratiti u katakombe modernoga stila. Od ljudi se izričito tražilo otvoreno i »iskreno« priznanje ateizma.¹³

Nemoguće je ovdje izbrajati sva ona bezbrojna zločinstva, koja su zauvijek nečuvenom sramotom okaljali boljševički barjak. Progoni su bili isto tako strašni i grozni kao u prakršćansko doba. U mnogom pogledu izumjeli su boljševici još strašnija sredstva za mučenje vjernih svjedoka vjere i Crkve nego necivilizirane vlasti starog poganstva.

Razumljivo je, da sovjetska bezbožna štampa nije zaboravila namjesnika Kristova na zemlji. Pisala je neprestano proti papi. Izrugivala je osobito podlim karikaturama katoličke obrede, alt u prvom redu samoga Sv. Oca.¹⁴

¹¹ Poredi *moj* članak »Boljševička pjatiljetka« u »Novoj Reviji«, 1932., br. 2, str. 142-43, i »Konkretna slika boljševičke gospodarske politike« u »Životu«, 1931., br. 8.

Vidi *moj* prikaz »Boljševički bezbožnici« u »Životu«, 1932., br. 10.

¹³ Mnogo o tom piše Dr. K. Cramer, *Das Notbuch der russischen Christenheit* Berlin-Steglitz 1930. — Mgr Michel D' Herbigny, *Le front antireligieux en Russie Soviétique*, Paris 1930. — Mgr Michel D' Herbigny, *La guerre antireligieuse en Russie Soviétique (La »Campagne de Noël«)*, Paris 1930. — Georges Goyau, *Dieu chez les Soviets*, Paris 1929.

¹⁴ Najkarakterističnije karikature ovog pravca mogu se naći u ovim djelima: Dr. K. Cramer, navedeno djelo; Jakob Nütges S. I., *Katholizismus und Kommunismus*, Köln 1931; Dr. Adolf Ziegler, *Die russische Gottlosenbewegung*, München 1932; Dr. Konrad Algermissen, *Die Gottlosenbewegung der Gegenwart und ihre Ueberwindung*, Hannover 1933.

PAPINSTVO I MOSKVA

List sv. Oca od 2. veljače 1930.

Značajno je, kako je Pije XI. na ovo more neopravdanih napada, na ove nečasne optužbe i bezobrazne lažne tvrdnje reagirao. U tom pogledu je njegovo pismo, što ga je uputio kardinalu Baziliju Pompilju 2. veljače 1930., vanredno znamenit dokument. Zbog njegove velike važnosti navodimo ovdje gotovo cijeli tekst.

»Gospodine kardinale!

Duboko nas diraju strašna i svetogrдна zločinstva, koja se ponavljaju i svaki dan sve više rastu protiv Boga i protiv duša bezbrojnoga pučanstva Rusije tako milih našem srcu već i radi toga, što trpe, a kojima pripadaju toliki pobožni i plemeniti sinovi i službenici ove svete katoličke apostolske i rimske Crkve, pobožni i plemeniti do heroizma i mučeništva.

Po primjeru svojega predšasnika svete uspomene Benedikta XV. Mi smo od početka Svojega Pontifikata umnožili napore, da zaustavimo strašni progon i da od onih naroda uklonimo teške štete. Pobrinski smo se također, da zamolimo vlade zastupane na konferenciji u Genevi, *neka se jednodušne slože u izjavi, koja bi bila mogla prištediti mnoge nevolje Rusiji i 'cijelom svijetu, t. j. da zajednički proglase kao uvjet svakoga 'priznanja sovjetske vlade poštivanje savjesti, slobodu bogoštovlja i crkvenih dobara.*

Nažalost ove su tri točke — koje bi najviše koristile onim crkv. hijerarhijama, što su nesrećom ocijepljene od katoličkog jedinstva — bile napuštene *zbog vremenitih interesa*, koji bi još bolje bili zaštićeni, kad bi razne vlade bile prije svega poštovala prava Božja, Njegovo kraljevstvo i Njegovu pravdu. Isto je tako, nažalost, bilo otklonjeno Naše izravno posredovanje, da se spasi od uništenja i sačuvaju za svoju tradicijsku i vjersku upotrebu svete posude i ikone, koje su sačinjavale poklad pobožnosti i umjetnosti, dragim srcima sviju Rusa. *Ipak smo imali tu utjehu, da smo izbacili od kaznenog procesa skopčanoga sa smrtnom kaznom i uspješno potpomogli glavu ruske hijerarhije, patrijarhu Tihona, dok su plemeniti darovi katoličkog svijeta spasavali od gladi i strašne smrti više od 150.000 djece, koju su naši izaslanici dnevno hranili sve dotle, dok nijesu bili prisiljeni napustiti svoj dobrotvorni rad, jer se radije žrtvovalo smrti na hiljade nedužnih nego gledalo, gdje ih hrani kršćanska ljubav.*

Ovo svetogrдно bezboštvo bjesni nesamo protiv svećenika i odraslih vjernika, među kojima uz druge žrtve, vjerne poštovanju Boga, na poseban način pozdravljamo naše predrage sinove, katoličke svećenike i redovnice, utamničene, prognane i osuđene na robiju sa dva svoja biskupa, Naša časna brata, Boleslavom Sloskanom i Aleksandrom Frisonom te našim zastupnikom za slavenski obred, katoličkim egzarhom Leonidom Fjodorovom. No organizatori ateističkih borbi i protivuvjerskoga fronta hoće prije svega da izopače mladež, da iskoriste njezinu prostodušnost i njezino neznanje te mjesto da joj pruže pouku, znanje i uljudnost, — koja uostalom kao i poštenje, pravda pa i samo blagostanje ne može napredovati i cvasti bez vjere, — oni je organiziraju u »Savez boraca-bezbožnika« prekrivajući nazadak moralni, kulturni, a jednako i ekonomski, agitacijom kako neplodnom tako i nečovječnom, u kojoj se djeca potiču, da denunciraju roditelje, da uništavaju i blate vjerska

PAPINSTVO I MOSKVA

zgrade i znakove, a povrh svega da kaljaju svoje duše svim porocima i naj-sramotnijim materijalističkim zabludama, kojih pokretači htijući pogoditi vje-ru i samoga Boga prouzročuju propast umova i same ljudske naravi.

Zbog ovih ekscesa, koje smo Mi više puta s bolju žigosali u svojim konzistorijalnim alokucijama te nedavno i u svojoj enciklici ob odgoji mlade-ži, *nijesmo ni sami prestali moliti svakog dana ni određivati, da se moli za ovg milijune duša otkupljenih kralju Isusa Krista*, koje podbadaju i gotovo fie, da obeščaste *svoje* krštenje, tradicijsku pobožnost svojih obitelji prema presv. Djevici i napokon posljednje ostatke časti i dužnog poštovanja kućnog svetišta. A da nađemo suradnju za svoje napore protiv *tolikih* zala, ustanovili smo posebnu komisiju za Rusiju povjerivši njezino predsjedništvo, kako Vi to dobro znate, Našem ljubljenom sinu kardinalu Luigiju Sinceru. Istotako smo od prvih sedmica Svojega Pontifikata odobrili i oprostima obogatili uzdah: »Spasitelju svijeta, spasi Rusiju«, a ponovno tokoai *zadnjih* mjeseci *dvije* molitve, kojima se ruski narod preporučuje slatkoj čudotvorki od Lisieuxa, *sr'*. Tereziji od Djeteta Isusa. Odobrili smo i inicijativu, koju je od prošloga stu-denoga poduzeo Naš Institut za istočne narode, da se drže konferencije uistinu dokumentarne i znanstvene, koje bi široku javnost upozorile na neke *sveto-grdne atentate*, što ih »Savez boraca-bezbožnika« organizira na golemom so-vjetskom području idući čak preko i protiv već po sebi dosta proti-uvjerskog teksta prevratnog ustava. Ustanovili smo doista sa zadovoljstvom, da su ovaj primjer iz Rima slijedile mjesec dana kasnije slične konferencije i sastanci u Londonu, Parizu, Genevi, Pragu i drugim gradovima.

Ali ovo kvarenje te službeni, javni značaj tolikih psovki i bezvjerstvá traži općenitije i svečanije zadovoljštine. *Zadnjih božićnih blagdana nije bii«* samo zatvoreno više stotina crkava, nisu samo spaljene mnogobrojne ikone, nametnut rad svim radnicima i školskim polaznicima te ukinute nedjelje, ne-go je još došlo do toga, da su bili prisiljeni tvornički radnici — muškarci i žeaе — da potpišu očitovanje formalnog otpada od vjere i mržnje protiv Boga pod prijetnjom, da će biti lišeni svojih iskaznica za kruh, odijelo i stan. bez kojih svaki stanovnik one nesretne zemlje mora umrijeti od gladi, bijede i zime. Osim toga su u svim gradovima i po mnogobrojnim selima bili organizi-rani sramotni pokladni prizori, kao n. pr, oni, što su ih gledali strani diplo-mate u samoj Moskvi, u središtu grada prigodom božićnih svečanosti. Vidjelo se naime prolaziti kola, na kojima se je nalazila brojna dječurlija odjevena u sveta odjela, koja se izrugavala Križu i na nj pljuvala. Na drugim automo-bilskim kolima bila su podignuta velika božićna drvca, na kojima su bile za vrat obješene brojne lutke, što su predstavljale katoličke i pravoslavne bisku-pe. U središtu pak grada druga mladarija vršila je svakojake svetogrdne čine protiv Križa.

Stoga, da sami na najbolji mogući način učinimo djelo naknade za sve *or.s svetogrdne napade*, a istotako da na zadovoljštinu pozovemo vjernika svega svijeta, odredili snio, gospodine kardinale, e na blagdan sv. Josipa, dne 19. najbližega mjeseca ožujka podemo u Našu Baziliku sv. Petra i da ondje na grobu apostolskog prvaka odslužimo jednu *Misu okajavanja, pomirenja i nak-nade za tolike i tako strašne uvrede božanskog Srca i za spasenje tolikih duša* slavjenih na tako oštre i teške kušnje, te za olakšicu Našega predragog ruskog »aroda, eda konačno prestane ova velika nevolja, te da se pojedinci i narodi

«Što prije vratite u jedini ovčinjak jedinog Spasitelja i Osloboditelja, Gospodina našega Isusa Krista. Pošto zamolimo od Njegovoga Presvetog Srca oprostjenje i milost za žrtve pa i za same krvnike, zazvat ćemo presvetu i neokaljanu Djevicu Mariju Majku Božju, njezinoga prečistog zaručnika sv. Josipa, zaštitnika ukupne Crkve, posebne zaštitnike Rusa i to sv. Anđele, sv. Ivana Krstitelja, sv. Nikolu, sv. Bazilija, sv. Ivana Zlatoustoga, sv. Ćirila i Metodija i sve druge svece, a posebice sv. Tereziju od Djeteta Isusa, kojoj smo Mi na osobiti način povjerali budućnost onih duša.

Dok Vas međutim pozivamo, gospodine kardinale, da izdate zgodne odredbe za ovu svečanu otprošnju, sigurno se nadamo, da se ne će samo kler i puk Našeg Rima, nego i sva Naša časna braća katoličkog episkopata i sav kršćanski svijet sjediniti s Našim molitvama bilo istog dana bilo u koji drugi za to označeni blagdan.

Sigurni, da će Božja Providnost u određenom po njoj času pripremiti i dati potrebna sredstva, e se poprave moralne i materijalne ruševine onih nepreglednih krajeva, koji čine šesti dio zemalja čitavog svijeta, Mi ćemo međutim sa svim zanosom duše ustrajati u ovoj molitvi zadovoljštine i pomirbe, koja će, kako se nadamo, privući Božju samilost nad ruski narod.

U toj nadi podjeljujemo od srca Vama, gospodine kardinale, i svim onima, koji će se pridružiti nama u ovoj *kržiarskoj vojni molitavi*, apostolski blagoslov, zalog nebeskih milosti.«¹⁵

Ako se ovo pismo poredi s gore navedenim pape Benedikta XV., onda se vidi sasvim jasno i razgovijetno, kako je držanje papinstva prema Moskvi od prvog početka nemira do najstrašnijih trenutaka bure ostalo uvijek jedno te isto. Uvijek očinska zabrinutost i bezuvjetna konzekvencija, a osobito ožalošćena i zabrinuta ljubav. Kompromisa nema i ne može biti, zato zahtjevi ostaju uvijek jedni te isti, ali se u svemu očituje najživlja spremnost i čežnja za mirom. Konačno je to i sustavna nota naše Majke Crkve.

I tako će ova dva papinska lista zacijelo nositi obilježje epohalnih dokumenata, ne što bi možda pokazala jedan novi put nego što su vanredno važna. Jer u ove dane nedvoličnog svetogrđa i obeščašćenja ukupne kršćanske kulture nijedna druga nadležna sila nije protestirala, nego su naprotiv iz kratkovidnih interesa redom žrtvovala veliki dio svoje naslijeđene baštine. Samo je Sv. Stolica podigla svoj glas i to sa širokogrudnosti, koja ne poznaje granice. Pozvala je cijelo čovječanstvo na pomoć i to svim narodima bijedne Rusije bez obzira na vjerske razlike!

»Privatno« su se dakako svi bez razlike zgražali, kad su čuli o zapravo divljačkoj krvoločnosti crvenih demona i o nepregledno velikom broju nevinih žetava. Ali prave samilosti i volje za pomoć nije niko pokazao tako puno kao Sv. Stolica. Papinstvo se zacijelo u ovom satu neviđene nužde opet pokazalo svjetionikom istine i pravde, vjernim čuvarom neotuđivih

¹⁵ Acta Apostolicae Sedis XXII, 1930, str. 89-93. Hrvatski prijevod u «Katoličkom Listu», 1930., br. 8 (str. 88-89).

PAPINSTVO I MOSKVA

ljudskih prava i kulturnih tekovina, zaštitnikom slabih i potištenih. Jednom riječju: papa se pokazao pravim ocem svega čovječanstva.

Odgovori boljševika.

Odgovori boljševika ma papinski protest bali su to gorči, što su nastavili sustavno nogama gaziti najosnovnija neotuđiva ljudska prava. Papa je Pije XI. sad kod boljševičkih bezbožnika najomrznutija ličnost. Njegova je slika izvješena u raznim karikaturnama, a njegovo protestno pismo izdaju za poziv na kršćansku križarsku vojnu i na oružanu intervenciju kapitalističkih država.¹⁸

Sovjetski bezbožnici s velikom pažnjom prate sve događaje po zapadnoj Evropi. U antireligioznoj štampi jako se uvažava rad katoličke Crkve, u prvom redu dakako samog Vatikana. List »Antireligioznik«¹⁷ donio je među ostalim komentar ili glose k papinskoj enciklici o svjetskoj krizi,¹⁸ Sadržaj se može već unaprijed pogoditi: u svakoj rečenici sv. Oca vide kapitalističke zamke i vladoljubive čežnje. Dok papa pri nabranjanju uzroka svjetske krize spominje na prvom mjestu istočni grijeh ili »žalosnu baštinu grijeha«, dotle boljševički komentar veli: kapital je kriv, a ne istočni grijeh; istočni je grijeh samo lukavo sredstvo, kojim se mržnja naroda na kapital hoće navrnuti u drugu kolotečinu.

No, budući da i ruski bezbožnici znaju, e Crkva zabacuje sve izrode kapitalizma, stoga onda prikazuju to stanovište kao podmuklu neiskrenost i socijalnu demagogiju. Crkva ne bi po njima ustala proti kapitalizmu zbog načelne nepomirljivosti s današnjim oblicima kapitalizma nego jedino iz crkveno-političkih razloga, da bi naime sačuvala svoj utjecaj na masu naroda i da bi revolucijskoj struji zapriječila put. Crkva bi se veoma bojala komunizma, jer, — kako »Antireligioznik« veli —, ima na stotinu tisuća i milijuna ljudi, koji ne će da umnu, koji hoće oružjem da si izvojske svoja prava.

Onda se »Antireligioznik« poziva na priznanje sv. Oca o brzom širenju ateizma i nadodaje odmah razloge ove »pobjede ateizma«: ljudi tobože uviđaju, da vjera i Bog škode materijalnom blagostanju. K navedenim riječima sv. Pisma »Hoc genus non eiicitur nisi per orationem et ieiunium — Ovaj se rod izgoni samo molitvom i postom« (Mt. 17, 21) slijedi opet zanimljiv komentar. Antireligioznik prosvjećuje masu! Zašto trebaju ljudi da se mole? Jer molitvom čovjek postaje ponizan, a ugnjetavani puk treba da ostane ponizan; nadalje molitvom treba čovjek da

¹¹¹ Poredi Dr. A. Ziegler, navedeno djelo, str. 168-71; Dr. K. Algermissen, djelo, str. 169-70.

¹⁷ Antireligioznik, Moskva, 1932. (lipanj), br. 14.

¹⁸ »Caritate Christi compulsi«, enciklika od 3. svibnja 1932. (Acta Apostolicae Sedis, XXIV, 1932, str. 177-94.)

zaboravi na svoju glad i da misli na nebeske radosti! čemu pokora i samozataja? To nije za sve, samo za siromašni narod, a •e za bogataše!

To je opet dobro zrcalo boljševičkih metoda u borbi protiv vjere i Crkve štampom. Napadaji su tako smiješni, da ne treba »išta pridodati kao odgovor. Sve je bez temelja, ali demagoški!

Kad je sv. Otac dao urediti vatikansku radio-stanicu, »glosirali su to bezbožnici na ovaj način: Papa sasvim bezobrazno upotrebljava tehniku.«¹⁰

»Oče, oprosti im, jer ne znaju, što čine!«

Pa kako je Sv. Stolica na sve to odgovorila? Na svetkovinu Krista Kralja prošle godine konzekrirana je u Rimu blizu bazilike S. Maria Maggiore crkva posvećena sv. Antunu pustinjaku i predana bogoslužju »svih katoličkih slavenskih obreda«. Tom je zgodom Pije XI. izdao »Motu proprio«, u kojem se očituje njegovoa očinska briga i blagonaklonost prema ugnjetavanim narodima Rusije.²⁰

Sv. Otac je naložio, da se svaki petak, a svečanije svaki prvi petak u mjesecu obavi prema propisima stare slavenske službe posebna molitva, koja nosi naslov Dulcissime Jesu; osim toga da se zazivaju nebeski zaštitnici, kojima je on sam preporučio ruski narod.²¹ A svake će se godine obaviti svećana molitva »Kristu Spasitelju i Kralju svijeta«. Napose je sv. Otac naložio, da upravitelji Apostolstva Molitve u ovom hramu osnuju posebnu zajednicu, koja će se predati naknadivanju i ispaštanju zločinstva »boraca bezbožnika«.²⁸

Evo, to je odgovor Kristova namjesnika na ružne napade i klevete bezbožnog režima, koji je nepravdu proglasio svojim idolom. Odgovor u duhu Onoga, koji je na križu molio: »Pater, **di**nitte illis, non enim sciunt quid faciunt — Oče, •prosti im, jer ne znaju, što rade.« (Luka 23, 24)

Dr. V. Keilbat h.

¹⁹ Dr. A. Ziegler, navedemo djelo, str. 136.

Poredi Acta Apostolicae Sedis XXIV, 1932, str. 353-54.

²¹ Isto tamo: »... invocationes addantur ad Beatissimam Dei Genitricem Virginem Mariam et ad caelestes illos Patronos, *quibus Russian populos specialiter commisimus et committimus*, sanctum videlicet Nicoiaum thaumaturgum Myrensem et sanctam Theresiam a Jesu Infante.«

²² Isto tamo: »Ut vero omnes slavici ritus filii Nostri ad eandem gratiis impiorandas magis magisque excitentur, praecipimus ut qui Consociation! praesunt, quam »Apostolatium Gratiosis« vocant, peculiarem eiusdem generis coeivtaria hoc tempio instituant, *qui de reparations et expiatione pro nefandis »atheorum militantium« sceleribus maxime sit sollicitas.*«